

2024

Rapport

Rökfria skolor

Rökfria skolor

Skolgård och entré

Denna rapport är en sammanställning av arbetet med rökfria skolgårdar och entréer under året 2024 samt en lägesbild för huruvida rökförbudet på skolorna i Helsingborg efterlevs idag.

Rapport skriven av:

Erica Törnkvist

Tillståndshandläggare

Innehåll

1. Bakgrund	3
2. Tillsyn	4
2.1 Skrivbordstillsyn	4
2.2 Fysisk tillsyn	6
3. Sammanfattning	9
4. Referenser	12
Bilaga 1	13

1. Bakgrund

Rökförbudet på skolgårdar har en lång historia och infördes i tobakslagstiftningen den 1 juli 1994. Att ha rökfria skolor och skolgårdar är viktiga åtgärder för att förhindra att barn börjar röka samt bidrar till att fördröja deras första kontakt med tobak. Enligt lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter gäller rökförbud i offentliga lokaler och vissa utomhusområden – särskilt där barn och unga vistas. Rökförbudet gäller även vid entréer till lokaler i skolor samt andra verksamheter för barn och unga som allmänheten har tillträde till. Förbudet gäller alla tider på dygnet och för alla. Det är till för att skydda barn och unga från att utsättas för exponering av rökning.

Produkter som omfattas av rökförbudet:

- tobaksprodukter.
- tobaksprodukter som kan förbrukas efter de förångats (exempelvis heated tobacco).
- örtprodukter för rökning.
- elektronisk cigarett.
- njutningsmedel som motsvarar rökning men som inte innehåller tobak (exempelvis att röka vattenpipa).

På skolgården får det inte finnas "vilseledande budskap", vilket exempelvis är askkoppar på skolans område eller platser som är iordningställda för rökning. När det kommer till fimpar och cigarettpaket på marken anser Folkhälsomyndigheten att detta

möjligen kan betraktas som ett vilseledande budskap om de samlats på marken under en längre tid. Även mängden och utbredningen av fimpar samt cigarettpaket påverkar om det ses som ett vilseledande budskap.

(Folkhälsomyndigheten, 2020a).

Ansvar för att rökförbudet följs på skolor ligger på den som disponerar över lokalerna. I Helsingborgs stad betyder det att rektorn har ansvaret för att upprätthålla rökförbudet. Tillståndsenheten har tillsynsansvaret för att rökförbudet efterlevs och att den som är ansvarig för rökförbudet gör det som lagen kräver. Om den ansvariga brister i sitt ansvar för rökförbudet kan kommunen besluta om administrativa åtgärder.

2. Tillsyn

Under år 2024 har det genomförts både skrivbordstillsyner och fysiska tillsyner på skolorna i Helsingborgs stad.

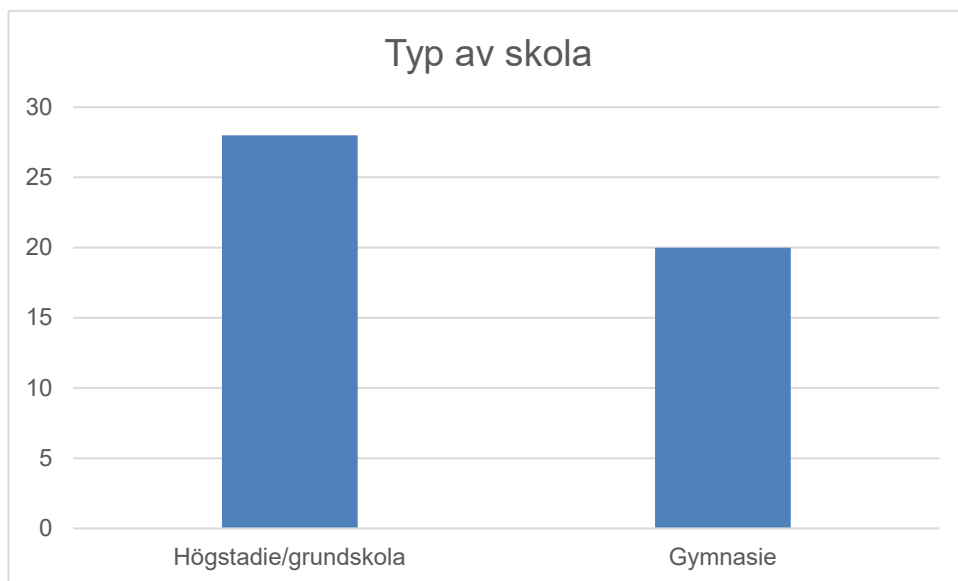
Skrivbordstillsyn innebär att vi har skickat ut en enkät (ett antal frågor) till skolorna om rökförbudet där skolan uppmanas att svara. Detta kan ses som ett komplement till den fysiska tillsynen

Fysisk tillsyn innebär att handläggaren gör ett besök på skolgården. Vissa skolor har endast en entré som de disponerar över och tillsyn har då skett av denna. Fysisk tillsyn är den huvudsakliga tillsynen.

2.1 Skrivbordstillsyn

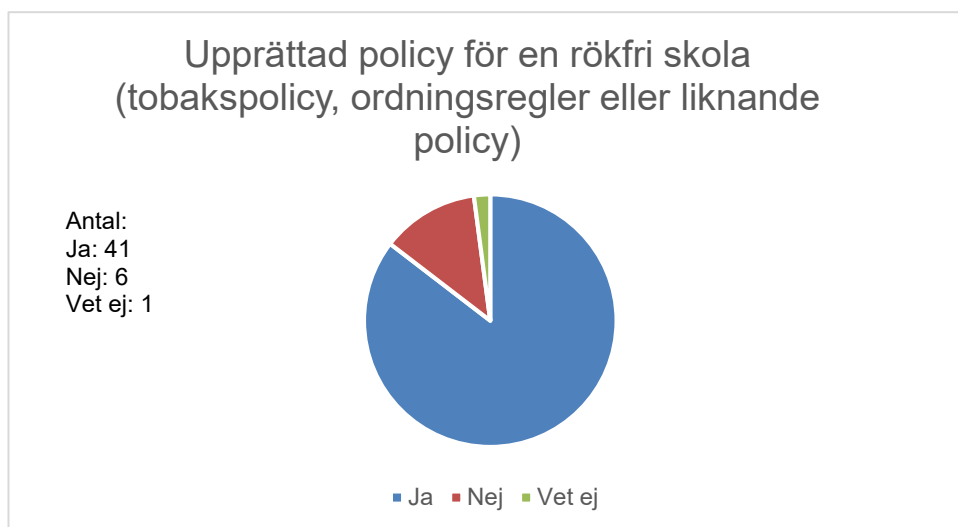
Utskicket skickades till samtliga gymnasieskolor och de skolorna med högstadieskola i kommunen. Utskicket skickades därmed till 28 gymnasieskolor och 33 högstadieskolor/grundskolor.

Enkäten innehöll 6 olika frågor vilket går att se i Bilaga 1. Svaren på enkäterna redovisas nedan. Då vissa frågor främst är ett komplement till fysiska tillsynen redovisas endast de mest väsentliga svaren i rapporten. En fördel med att genomföra en skrivbordstillsyn är att kunna få underlag till en fysisk tillsyn samt kan de som vi inte hinner besöka under året påminnas om vikten av rökfria skolor.

Figur 1. Typ av skola - enkätsvar.

Vi fick in totalt 48 svar. Av dessa var det 20 gymnasieskolor och 28 högstadieskolor/grundskolor. I 3 fall har en högstadieskola svarat på enkäten två gånger av olika personer. I ett fall har två gymnasieskolor svarat gemensamt då de delar skolgård.

Figur 2. Skolor som har en upprättad policy för en rökfri skola (tobakspolicy, ordningsregler eller liknande policy).

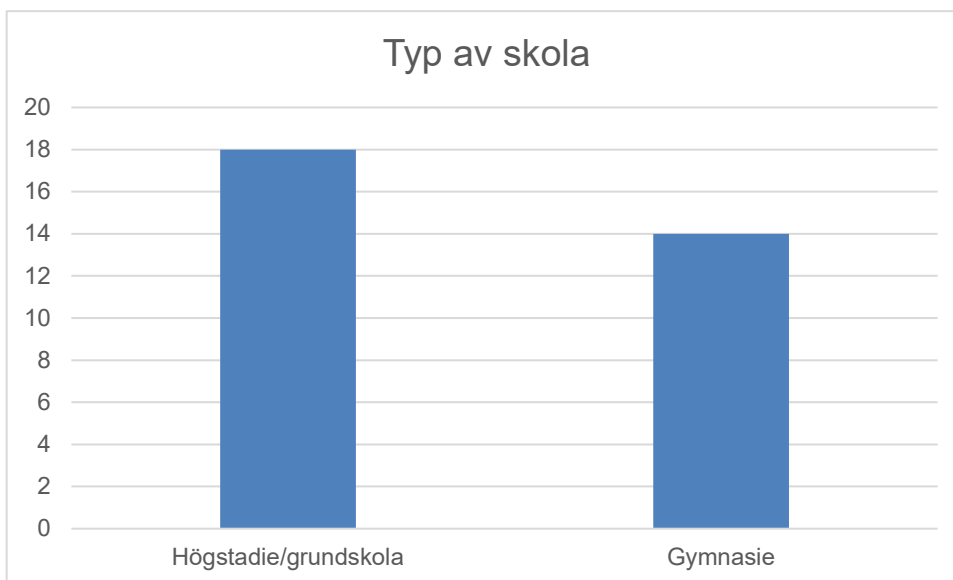
Alla skolor arbetar med att på olika sätt upprätthålla rökförbudet och informera sina elever om riskerna med rökning. Däremot har inte alla en upprättad policy för just detta. Alla skolor som svarat på enkäten har personal som "övervakar" skolan samt ett tillvägagångssätt om överträdelser av rökförbudet sker.

2.2 Fysisk tillsyn

Tillsynsbesök:

Under tillsynsbesöken användes ett tillsynsprotokoll utfärdat av folkhälsomyndigheten (Folkhälsomyndigheten, 2020b). Detta utgick från snarlika frågor som i skrivbordstillsynen men även vad som uppmärksammades på platsen.

Totalt besöktes 32 skolor i Helsingborgs Stad under år 2024. 14 gymnasieskolor och 18 högstadieskolor/grundskolor tillsynades. Alla besök förutom ett var förbokat.

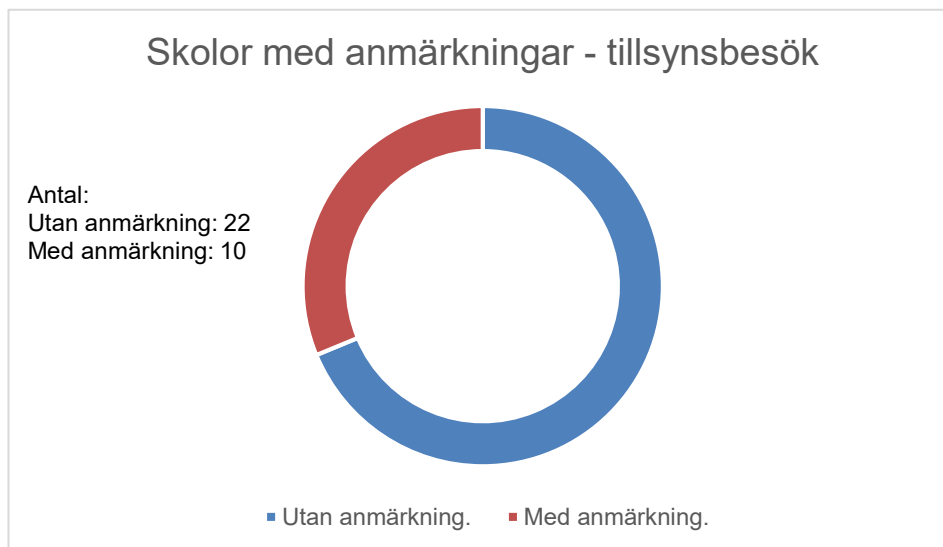

Figur 3. Typ av skola – tillsynsbesök.

Under tillsynsbesöken dokumenterades briser i tillsynsprotokollet.

Majoriteten av skolorna hade mycket lite problem eller inga problem med rökning. Vissa skolor hade sett en ökning av e-cigarettor och/eller tobaksfria nikotinprodukter "vitt snus" medan hos

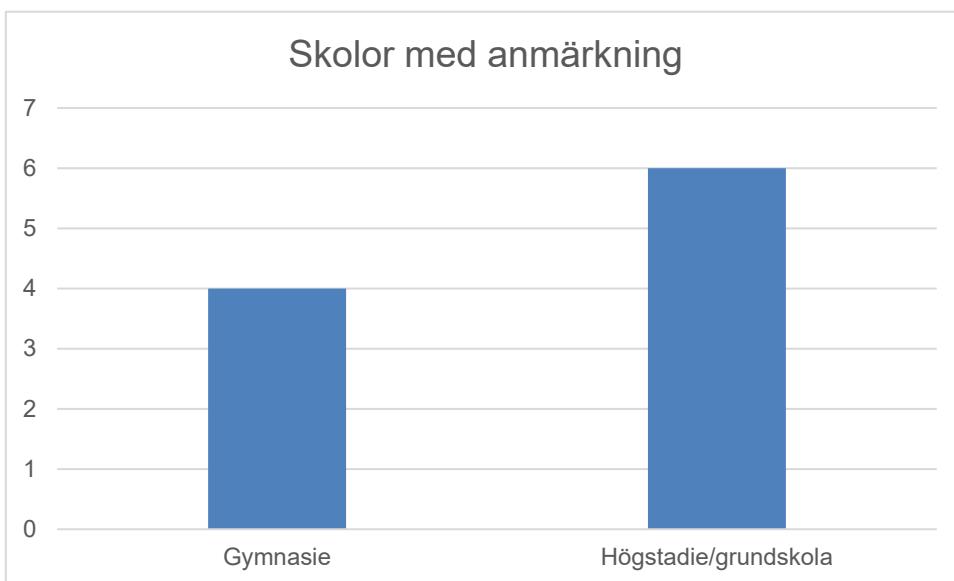
majoriteten av skolorna hade vanliga tobakscigaretter minskat i användning.

Figur 4. Antal skolor med och utan anmärkningar.

OBS! Två skolor med anmärkning delar skolgård.

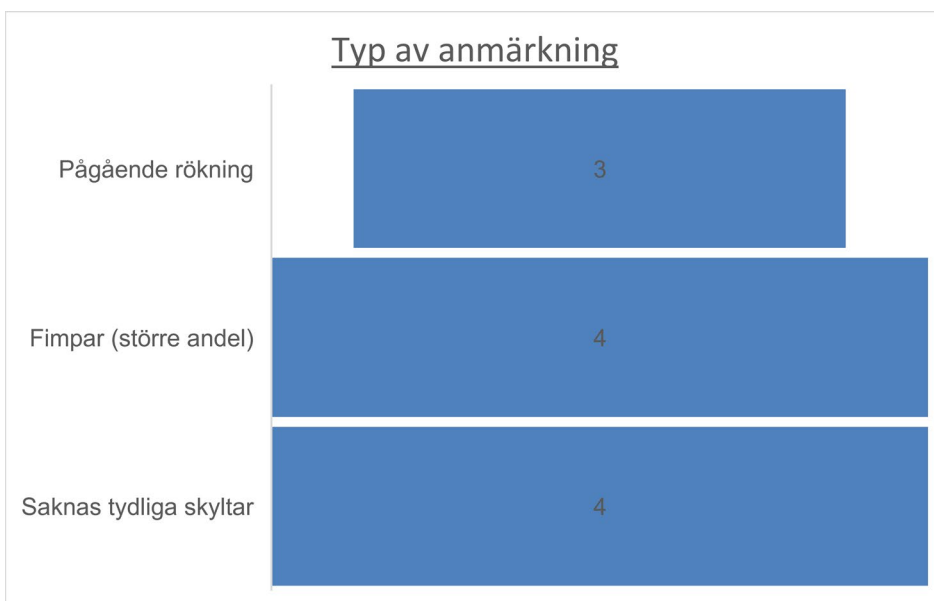
Gällande anmärkningar visar resultatet att cirka en tredjedel av de besökta skolorna hade en eller flera brister. Efter besöken skickades brev ut till skolorna. Till de skolor som hade anmärkningar skrevs en beskrivning på vilka brister tillståndsenheten uppmärksammat. Samt om vidare kontakt skulle kunna behövas med en ANDTS-samordnare skickade vi även med uppgifterna till denne. Det kunde i vissa fall gälla beställning av rökförbudsskyltar eller råd i arbetet med rökfria skolor.

Figur 5. Skolor med anmärkning.

OBS! Två gymnasieskolor med anmärkning delar skolgård.

Resultatet visar att det är fler högstadieskolor som haft brister vid besök än gymnasieskolor.

Figur 6. Vilka typer av anmärkningar som uppmärksammats på tillsynsbesöken.

OBS! I antalet för pågående rökning delar två skolor samma skolgård, rökning skedde därmed på en plats men på två skolor. En skola har mer än en anmärkning.

De anmärkningar som uppmärksammades bestod av tre typer. Anmärkningen gällande pågående rökning berörde på ena skolan en elev som rökte på skolgården (delad skolgård) och på den andra skolan en individ som rökte vid en entré som tillhörde skolan. När det kommer till fimpar anmärktes detta på när det var flertalet fimpar på en viss plats på skolgården. Där det var tydligt att det skedde rökning inne på området och fimpar inte hamnat där på grund av yttre omständigheter såsom vinden eller förbipasserande. Det skrevs

anmärkning på de skolor som helt saknade tydliga skyltar runt om skolgården/vid entréer och i vissa fall saknades skyltning helt eller att det endast fanns mycket små klisterdekalor.

Majoriteten av skolorna hade inga anmärkningar. På vissa skolor har det funnits skyltar men de har varit slitna, små i storleken, saknats information om exempelvis e-cigarett, ej optimal placering eller få. Bedömningen har i de fallen varit att det finns tydlig skyltning men med förbättringspotential. De skolor där detta har skett har därmed lämnats utan anmärkning men med länk till var de kan beställa nya skyltar. Samtal tillsammans med medverkande personal på tillsynsbesöken skedde då gällande detta och i vissa fall blev ändring av skyltningen gjord direkt under tillsynsbesöket.

3. Sammanfattning

I kartläggningen av rökfria skolor som gjordes av tillståndsenheten år 2016 fanns det en del problematik. Spår av rökning, fimpar och cigarettpaket uppmärksammades på 21 av 52 skolor, detta betyder att det på åtta gymnasieskolor och 13 högstadieskolor observerades spår av rökning. Slutsatsen var då att lagen om rökförbudet på skolgårdar inte följs på många av kommunens skolor.

Under år 2016 uppmärksammades pågående rökning på nio gymnasieskolor och på en högstadieskola. Efter den här kartläggningen påbörjades en skarp tillsyn på skolorna i Helsingborgs stad. Tillsyn av rökfria skolgårdar och entréer har sedan år 2016 skett sporadiskt i kommunen, med senaste tillsynsrundan år 2022.

Idag är rökning inte ett utbrett problem i skolorna. Vissa skolor uppger att de har en större problematik än andra, medan vissa uppger att de inte haft några problem alls de senaste åren. Av de skolor som fått anmärkning i tidigare tillsyner är det få som fått det

igen under år 2024. Fem skolor har under året fått en anmärkning som även hade en anmärkning under ett tidigare tillsynsbesök (senaste tillsynsbesöket varierar från år 2016 till år 2022).

Resultatet visar på att det är få brister i det tobaksförebyggande arbetet hos skolorna. Majoriteten har en policy/ordningsregler som beskriver hur skolan arbetar mot rökning på skolgårdarna. På en del skolor städas fimpar upp dagligen, medan vissa skolor har mer problem på helger där det då krävs mycket städning av fimpar efter helgen. Skolorna tar sitt ansvar i att städa upp fimpar samt cigarettpaket och är väl medvetna om rökförbudet. Det finns dock fortfarande en del skolor i kommunen där det finns flertalet fimpar på skolans område, fimporna brukar enligt ansvarig för skolan dyka upp efter helger eller kvällar och inte under skoltid. Med det sagt gäller rökförbudet alla tider på dygnet, alla dagar.

Det som anmärkts på eller där det krävts förbättringspotential har under tillsynsbesöken främst handlat om tydligare skyltning gällande rökförbudet. Rökning har inte uppgetts vara ett stort problem utan många gånger har det "vita snuset" tagits upp som en större problematik.

Vissa skolor uppger att de vet att rökning pågår men att det sker utanför skoltid och skolområdet. När det kommer till entréer upplever en skola som delar entré med andra i fastigheten att rökning kan ske vid entrén. Rökningen sker då inte av skolans elever utan av besökare till andra i fastigheten. Medan en annan skola med delad entré inte upplevt någon problematik av rökning på grund av detta.

Kommunens placering av askkoppar i närheten av några skolor samt placering av askkoppar vid entréer kan enligt ett fåtal skolor skapa en problematik för dem att upprätthålla rökförbudet. Placeringen gör att rökning påverkar eleverna som ska passera askkopparna. Denna

typ av problematik är något som då tagits vidare av tillståndsenheten till den förvaltning som ansvarar för detta.

Kommunen har via sin tillsyn inte beslutat om någon administrativ åtgärd. De skolor som haft anmärkningar har blivit meddelade om att vi kommer följa upp detta genom ett nytt tillsynsbesök.

4. Referenser

Folkhälsomyndigheten (2020a). *Rökförbud på skolgårdar och utomhusplatser inom barnomsorgen.*

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/r/rokforbud-pa-skolgardar-och-utomhusplatser-inom-barnomsorgen/> (Hämtad 2024-11-15).

Folkhälsomyndigheten (2020b). *Vägledning för kommunens tillsyn av rökförbud på skolgårdar och motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem.*

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/v/vagledning-for-kommunens-tillsyn-av-rokforbud-pa-skolgardar-och-motsvarande-omraden-utomhus-vid-forskolor-och-fritidshem/> (Hämtad 2024-11-15).

Bilaga 1

Namn och titel

Ange ditt svar

2

Skriv vilken skola du arbetar på.

Ange ditt svar

3

Finns det upprättat en policy för en rökfri skola? (tobakspolicy, handlingsplan vid överträdelse av rökförbud eller liknande policy).

Ange ditt svar

4

Hur övervakas er skola, skolgård samt entréer för att upprätthålla en rökfri miljö?

Ange ditt svar

5

Hur informeras rökförbudet? (Exempelvis skyltar).

Ange ditt svar

6

Hur hanteras överträdelser av rökförbudet?

Ange ditt svar

7

Känner ni till skolgårdens avgränsning?

Ange ditt svar

8

Finns det någon annan/ytterligare information som kan vara till fördel att vi känner till när det kommer till tillsyn av er skola?

Ange ditt svar